

De Zelfzwichter

Colofon •

De Zelfzwichter, Jaargang 23 no. 81
Maart 1996 • 1
ISSN 1383-3340

DE ZELFZWICHTER is het orgaan van de Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, opgericht op 4 oktober 1973. Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september en december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal f 25,- per jaar is het abonnement van DE ZELFZWICHTER gekoppeld. Losse nummers kosten f 2,50 exclusief porto.

Correspondentie-adressen •

- Vereniging van Vrienden van de Groninger Molens, Postbus 213, 9700 AE Groningen.
- Redactie van DE ZELFZWICHTER, p/a H.A. Hachmer, Mezenlaan 43, CM Nieuwe Pekela
☎ (0598) 61 63 93 (op werkdagen van 10-17 uur)

Adressen van het dagelijks bestuur •

- T. Kalk (voorzitter), Rijksweg 148, 9734 AP Groningen
☎ (050) 541 63 86
- G.J. de Vries (secretaris), Donellenlaan 66, 9679 CG Scheemda
☎ (0597) 59 19 31
- B. Tiemens (penningmeester), Herestraat 11, 9843 AH Grijpskerk
☎ (0594) 21 34 50

Redactie •

W.O. Bakker - Harkstede, H. Berends - Sebaldeburen,
P. van Dijken - Uithuizermeeden, H.A. Hachmer - Nieuwe Pekela

Aan dit nummer werkten mee •

C.E. van der Horst, B. Oomkens, P. Reitsema, J.R. Rubingh,
S. Spijk, G. Werkman, H. Wolthuis, D. van der Zee

Grafische vormgeving •

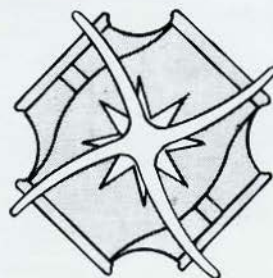
Henk Berends, Sebaldeburen

Druk •

Drukkerij Hoekstra, Grijpskerk

Sluitingsdatum Kopij •

15 mei 1996

pag 4 • In 1994 werd er onder onze leden een enquête gehouden. In DE ZELFWICHTER nummer 76 heeft u kennis kunnen nemen van de resultaten van deze enquête. In dit nummer wordt een samenvatting gegeven van de overige antwoorden.

pag 14 • In een serie nieuwe artikelen zullen in DE ZELFWICHTER op eenvoudige wijze en zonder al te veel technisch jargon de werking van enkele onderdelen van een molen worden uitgelegd.

pag 18 • In het vorige nummer schreven we over molenbouw in Japan. In dit nummer een verhaal over Groninger molenbouwers in Zuid-Afrika.

pag 22 • In BUITENLANDSE MOLENS ONDER HANDBEREIK neemt de heer W.O. Bakker ons mee voor een uitstapje direct over de grens met Duitsland. Dat we hierbij de molens bezoeken is eigenlijk overbodig te vermelden.

pag 26 • In de nieuwe rubriek *Reacties op ...* kunt u de reacties lezen van eerder in DE ZELFWICHTER geplaatste artikelen.

pag 35 • Voor het eerst in het bestaan van DE ZELFWICHTER wordt er met ingang van dit jaar een inhoudsopgave van het voorgaande jaar geplaatst. Hiermee kunt u waarschijnlijk eenvoudiger artikelen terug vinden.

Verder in deze ZELFWICHTER

pag 2 • Redactioneel

pag 4 • Bestuursmededelingen

pag 7 • Molennieuws

pag 12 • Nationale Molendag 1996

pag 13 • Groninger Molenweekend

pag 13 • Molenexpositie in Veenwouden

pag 14 • Gildenieuws

pag 25 • Verstild verleden (deel 16)

pag 29 • Een nieuw Fries Molenboek

pag 30 • Over een molenverzameling

pag 34 • Molentjes, Molenactiviteiten kalender, Nieuwe leden

binnenkant omslag • Molenwinkeltje

bijlage • Lijst contactadressen molens in Groningen

Bij de voorplaat •

Afgelopen winter heeft men vol op kunnen "genieten" van het winterweer. Dit leverde soms mooie plaatjes op. De molen op de voorplaat is de Langelandster te Garmerwolde en wordt bediend door H. Noot (foto: H. Noot)

Redactioneel

Commentaar • DE ZELFWICHTER is al sinds jaar en dag het orgaan van de VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS. Het blad staat dan ook open voor reacties van alle molenvrienden over het wel en wee van het molenleven in en om Groningen. Wij roepen u dan ook op zoveel mogelijk kopij te blijven sturen. Soms doet een bijdrage echter veel stof opwaaien. Zo ook een ingezonden artikel in het vorige nummer over de openstelling van diverse Groninger molens tijdens de excursie van DE HOLLANDSCHE MOLEN. De briefschrijver stelde dat er weinig molens draaiden. Enkele molenaars van genoemde molens voelden zich in hun hemd gezet. Ze waren wel degelijk bij de molen maar draaiden door omstandigheden niet of later op de dag. De briefschrijver was dus waarschijnlijk te vroeg op pad gegaan. Door enkele betrokken molenaars werd het Bestuur gevraagd om maatregelen te nemen om plaatsing van dit soort artikelen te voorkomen. Men kwam met het idee dat ingezonden brieven eerst gekeurd zouden moeten worden. Zoiets is misschien een oplossing in het "Oostblok", maar niet voor ons. We begrijpen dat het beter was geweest om direct reacties van molenaars bij de ingezonden brief te plaatsen. Nu moest men een kwartaal wachten voor weerwoord. Daarom zullen we in de toekomst tegelijkertijd met dergelijke ingezonden stukken proberen het weerwoord plaatsen. De redactie van DE ZELFWICHTER blijft echter openstaan voor brieven van lezers zonder controle vooraf, want een molen zonder vrije windvang kan niet goed draaien! □

H.A. Hachmer

Een nieuwe rubriek • Met ingang van dit jaar zal er voortaan in het eerste nummer van het nieuwe jaar in DE ZELFWICHTER een inhoudsopgave van het voorgaande jaar worden geplaatst. Dit vergemakkelijkt het opzoeken van behandelde onderwerpen. Dit was reeds een oude wens van de redactie en een aantal leden van onze vereniging. Door omstandigheden kon een redactielid zich in januari een week met dit thema bezighouden. Het gevolg hiervan was dat van alle verschenen ZELFWICHTERS de inhoudsopgave in een database zijn ingebracht. Het zijn er meer dan 2200 items geworden! De ruwe gegevens moeten nog worden beoordeeld of ze in de juiste rubrieken zijn ondergebracht. De boekrecensies van de heer Van der Horst

kennen op dit moment meer dan 500 items! Als de database op orde is gebracht zal hiervan bericht worden gedaan. Wellicht zijn er belangstellenden die een exemplaar van de inhoudsopgave van alle verschenen ZELFWICHTERS wensen te ontvangen. Bij het doorworstelen van de 80 ZELFWICHTERS viel niet alleen het groeien aan kwaliteit en vormgeving op, maar viel het oog ook op een anoniem artikeltje dat was geplaatst in DE ZELFWICHTER nummer 6 van 1976. Omdat velen onder u deze ZELFWICHTER wellicht niet (meer) in hun bezit zullen hebben zal dit artikel in een volgende ZELFWICHTER opnieuw worden afgedrukt. □

Cartoon • Dit jaar zal cartoon-tekenaar René Halma ieder kwartaal aan de hand van de inhoud van DE ZELFWICHTER een cartoon tekenen. Naast de serieuze zaken die in ons blad worden vermeld, menen we dat er ook enige ruimte moet zijn voor een vrolijke noot. Niet dat we nu direct aan een moppenrubriek denken of iets dergelijks (hoewel, als u een leuke molenmop kent stuurt u die natuurlijk naar de postbus) René is geen molengek maar heeft als buitenstaander wel een 'cartoonistische' kijk op de dagelijkse gang van zaken in de molenwereld. Aan het eind van dit jaar zullen we u om een reactie vragen. □

Bestuursmededelingen

Voorjaarsvergadering voor leden • Op donderdag 25 april 1996 zal de jaarlijkse voorjaarsvergadering worden gehouden. Op deze vergadering zal onder andere het nieuwe huishoudelijk reglement worden behandeld. De leden krijgen hierover nog een apart schrijven. □

Uitslag enquête (2)

door B. Tiemens en M. Strijkstra-Kalk

Het heeft even op zich laten wachten, maar hier is dan toch het verslag van deel II van de enquête die onder alle leden van de vereniging is gehouden. Aanvullend op de vragen uit het bestuur die de aanleiding waren voor de enquête, hebben bijna twee honderd deelnemers aan de enquête hun vragen, opmerkingen, ideeën, kritiek en dergelijke opgeschreven. We vonden deze opmerkingen zo belangrijk dat we hier een apart verslag van wilden maken. Echter de verwerking hiervan betekende niet het 'simpelweg' tellen van antwoorden, maar lezen en nogmaals lezen, rubriceren en beschrijven. Bovendien wilden we hier vanuit het bestuur ook direct op reageren. Om het hanteerbaar en beschrijfbaar te maken hebben we de reacties ingedeeld naar verschillende onderwerpen. Dit zal betekenen dat u uw opmerking niet letterlijk in dit verslag terug zult vinden. We kunnen u echter verzekeren dat alle reacties door het bestuur ter harte zijn genomen en willen u voor alle opmerkingen heel hartelijk bedanken.

Bestuurlijk en financieel • Volgens enkele deelnemers aan de enquête zou het bestuur verjongd moeten worden en zouden leden vanuit alle hoeken van de provincie in het bestuur zitting moeten hebben.

Het bestuur is het hier volkomen mee eens. Niet omdat oudere leden of leden uit een bepaalde hoek van de provincie geen goede bestuurders zouden zijn, maar omdat het belangrijk is dat het bestuur een afspiegeling vormt van haar leden. Inmiddels is er al enige verjonging opgetreden en wonen de huidige bestuursleden aardig verspreid over de provincie. Opvallend is overigens dat door niemand werd gevraagd om

meer vrouwen in het bestuur. Met het oog op de al eerder genoemde afspiegeling van het ledenbestand (de verhouding man:vrouw=4:1) is dit wel een streven van het bestuur. Bij het zoeken van nieuwe bestuursleden probeert het bestuur met al deze voorkeuren rekening te houden. Echter het vinden van nieuwe bestuursleden is dikwijls niet gemakkelijk, zodat een enthousiaste kandidaat die niet aan al deze wensen voldoet meestal toch met open armen wordt ontvangen.

Er is voorgesteld of het niet mogelijk is een onderscheid te maken tussen 'leden' van de vereniging en 'begunstigers'. De laatsten zouden minder contributie hoeven te betalen, maar niet DE ZELFWICHTER ontvangen.

Over dit idee is al meerdere malen in het bestuur gesproken, ook in verband met de contributie verhoging. Uit de enquête (deel I) is echter gebleken dat de meeste leden (90%) erg enthousiast zijn over DE ZELFWICHTER. Dit zou kunnen betekenen dat het slechts om een zeer klein groepje begunstigers zou gaan of dat er een grotere groep potentiële begunstigers bestaat die nu niet lid wordt vanwege de hoogte van de contributie. Het bestuur is van mening dat het met de hoogte van de contributie nog erg mee valt en dat verschillende soorten lidmaatschap erg veel administratieve rompslomp met zich mee brengen en daarom niet onze voorkeur heeft.

Aan het verzoek de jaarlijkse acceptgirokaart voortaan op DE ZELFWICHTER te plakken, is inmiddels voldaan.

Daarnaast werd opgemerkt dat het betalen via acceptgirokaarten duur is. Dit klopt, voor elke overschrijving via een acceptgirokaart moet de vereniging in principe een bepaald bedrag betalen. Er is echter een tariefvrije voet waaronder het nog gratis is. Zo gauw dat bedrag wordt overschreden moet er werkelijk betaald worden. Tot nu toe is dat niet gebeurd. Deze tariefvrije voet zal waarschijnlijk in de toekomst steeds lager worden en daarom wordt inmiddels wel onderzocht wat mogelijke alternatieven zijn.

Doelstelling van de vereniging • Er blijkt onduidelijkheid te bestaan over de doelstelling van de vereniging. Waarin onderscheidt de vereniging zich van het GILDE VAN VRIJWILLIG MOLENAARS, de STICHTING DE GRONINGER MOLEN, de regionale stichtingen, etc.

In de statuten is het doel van de vereniging als volgt omschreven:

<<Het doel der vereniging is de bevordering van het behoud en in werking houden van de in de provincie Groningen aanwezige molens, één en ander in de meest uitgebreide zin genomen en al hetgeen daarmee in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, bovendien het streek-eigen karakter, zoals de zelfzwichting op de molens, te bevorderen.>>

Het verschil met de STICHTING DE GRONINGER MOLEN en de regionale stichtingen is dat de vereniging geen eigen molens in haar bezit heeft. Het verschil met het Gilde is, dat het Gilde er speciaal voor de belangen van de vrijwillige molenaar is. De vereniging zet zich dus niet direct in voor molens in de zin dat eigen molens worden opgeknapt of gefinancierd, maar indirect door het wekken van interesse door middel van voorlichting en p.r., het toegankelijk maken van archiefmateriaal, het voeren van overleg met de Groninger Molenstichting en het Gilde, het geven van advies over mogelijkheden voor subsidies, etc.

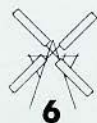
Er is inmiddels een nieuwe P.R.-commissie opgericht samen met de Stichting en het Gilde. Deze commissie wil proberen een zo breed mogelijk en krachtig p.r.-beleid tot stand te brengen. Dit houdt in dat we op zo veel mogelijk beurzen en andere festiviteiten aanwezig zijn, maar ook contacten met de krant, RADIO NOORD, etc. onderhouden (zie ook onder het kopje Voorlichting & p.r.).

Dankzij enkele nieuwe enthousiaste vrijwilligers, begint het archief op orde te raken. Het is de bedoeling dat dit op den duur toegankelijk wordt voor geïnteresseerde leden en niet-leden. Historisch materiaal kan de belangstelling voor een molen verlevendigen en mensen stimuleren om zich voor molens in te zetten.

Voorlichting & p.r. • Zoals al genoemd wordt voorlichting en p.r. heel breed opgevat. Dit komt overeen met de vragen van de leden in de enquête. Er is gevraagd naar voorlichtingsmateriaal zoals folders, molenroutes, het organiseren van activiteiten rondom molens, het organiseren van lezingen voor niet-molenaars.

Momenteel wordt er gewerkt aan een molenbrochure voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Zoals u heeft kunnen lezen is in DE ZELFWICHTER een oproep gedaan voor reeds bestaande molenroutes. Helaas zijn daar weinig reacties op gekomen. Een werkgroep zal nu verder gaan met het inventariseren en eventueel ontwerpen van nieuwe molenroutes.

De P.R. commissie wil proberen zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij activiteiten in plaatsen waar een molen staat om hier tegelijkertijd molenpromotie aan vast te plakken. Over de beste vorm (lezingen, artikelen in DE ZELFWICHTER) waarin informatie over de werking van een molen aan niet-molenaars kan worden gegeven, wordt nagedacht.

De Zelfzwichter • Als suggesties voor DE ZELFZWICHTER werden onder andere genoemd het opnemen van meer technische artikelen over bepaalde molenconstructies, meer informatie over molens 'in de buurt', vrijwillig molenaars meer aan het woord laten, meer informatie over de activiteiten van het bestuur en het bieden van basisinformatie voor niet-molenaars (zie voor dit laatste voorlichting en p.r.). Wat de bestuurs-activiteiten betreft is er inmiddels al een aparte rubriek in DE ZELFZWICHTER opgenomen. De overige suggesties zijn aan de redactie doorgegeven.

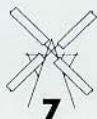
Zaken buiten de doelstelling van onze vereniging • Tot slot werden bij de opmerkingen in de enquête een aantal zaken genoemd die buiten de reikwijdte van de vereniging vallen, zoals over de opleiding van de vrijwillig molenaars, onderhoud en restauraties van specifieke molens. Uiteraard zal de Vereniging altijd signalen die haar bereiken doorspelen naar de betreffende organisaties zoals het Gilde of een moleneigenaar. □

molennieuws

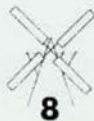
Molennieuws

De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar het molenummer in de tweede druk (1981) van het Groninger Molenboek.

- 18. Koren- en pelmolen Ceres te Spijk** • Deze molen dreigt een probleem geval te worden. Het achtkant en de stelling verkeerden in een zorgelijke bouwkundige staat. In het afgelopen jaar heeft de SDGM veel geld besteed aan het veilig maken van de stelling. Ook zijn er 3 velden van het achtkant aangepakt. Deze werkzaamheden waren opgenomen in het restauratieplan. Op de meerjaren planning voor restauraties van monumenten in de gemeente Delfzijl is tot het jaar 2002 geen plaats voor deze molen. Onder andere door de restauratie van de kerk te Heveskes. Ondanks een bezoek aan de gemeente, waarin de SDGM heeft uitgelegd hoe zorgwekkend de situatie is, kan de gemeente voor het jaar 2002 weinig voor de molen doen. Deze tegenslag wordt extra wrang doordat het rijk dit jaar waarschijnlijk 25 miljoen extra éénmalig beschikbaar wil stellen voor de monumentenzorg. Hierbij is het een voorwaarde dat het restauratieplan op de meerjaren-planning 1996-2001 voor moet komen van de gemeente waarin het object is gelegen.

- 32. Korenmolen *De Lelie* te Eenrum •** Nu de restauratie is afgerond, concentreren de activiteiten zich rondom het opzetten en inrichten van een museum. Met behulp van Europese gelden wordt getracht dit doel te bereiken. Onlangs is er een werkgroep opgericht die zich zal inzetten voor het laten draaien van de molen en het rondleiden van bezoekers. De molenaars in spé worden opgeleid door instructeur D.J. Tinga. Op 17 februari jl. heeft de SDGM een excursie georganiseerd voor deze werkgroep en andere vrijwilligers van de SDGM naar Ostfriesland. Het doel van de excursie was ideeën op te doen door het bezoeken van molenmusea.
- 48. Poldermolen *De Biks* te Onnen •** Deze forse molen, met een vlucht van 23.40 meter, staat momenteel wel met erg blote benen. In november is om veiligheidsredenen het gehele gevlucht door molenmakerij Dunning verwijderd. Een herstelplan is in voorbereiding en omvat o.a. een nieuw gevlucht, een nieuw bovenwiel, lange en korte spruit. De molen staat reeds meer dan 2 jaar stil.
- 60. Koren- en pelmolen *Grote Geert* te Kantens •** Op woensdag 4 oktober 1995 nam de toen 83-jarige vrijwillige molenaar M. de Jonge officieel afscheid als molenaar van de GROTE GEERT. Zijn werk wordt voortgezet door zijn assistent Gerard Werkman. Op 68-jarige leeftijd werd de heer De Jonge in 1980 als geslaagd vrijwillig molenaar aangesteld op koren- en pelmolen WINDLUST te Zandweer. Omdat deze molen niet kon pellen is de heer De Jonge na de restauratie van GROTE GEERT in Kantens vrijwillig molenaar geworden op deze molen. Het pellen heeft hij ooit geleerd op koren- en pelmolen DE HOOP te Middelstum. Op z'n vijftiende is de heer De Jonge begonnen als molenaars-knecht op molen DE VLIJT (gesloopt in oktober 1951) bij bakker/mulder Duursema in Westeremden. In 1933 kwam hij in dienst van Bleeker in Garrelsw eer. Deze molen had een pel voorziening. Van 1936 tot 1938 werd er weer bij Duursema gewerkt en vanaf 1938 tot 1950 werd het geld verdiend op molen DE HOOP te Middelstum. De heer De Jonge heeft altijd graag zelf een muldersbedrijf willen hebben, maar had de tijd wat dat betreft niet mee. We wensen de heer De Jonge nog vele jaren in goede gezondheid toe.
- 80. Korenmolen *De Zwaluw* te Nieuwe Pekela •** In de vorige ZELFWICHTER berichtten wij u reeds over de sombere situatie rond deze molen. In februari 1996 heeft de Rijksdienst voor Monumentenzorg afwijzend beslist op het ingediende restauratieplan

om reden dat de molen nog niet op de meerjarenbegroting van de gemeente voorkomt. Wel is het restauratieplan goedgekeurd. De gemeente Pekela gaat nu met dit goedgekeurde plan de molen op de meerjarenbegroting voor te restaureren monumenten zetten. Daarna zal de daadwerkelijke subsidie aanvraag plaatsvinden.

89. Koren- en Pelmolen *De Leeuw te Oldehove* • Begin maart zal de firma Jellema uit Birdaard beginnen met de restauratie van koren- en pelmolen DE LEEUW te Oldehove. Vernieuwd zullen onder andere worden: twee voeghouten, de overring, roosterhouten, spanring, roosterluiken, korte en lange spruit, voor- en achterkeuvelens, staart, kuipneuten en kapbekleding. Als het nodig is komt er ook een nieuwe windpeluw. De lange en korte schoren en de kruilier worden nagekeken. Er komt eveneens een geheel nieuwe stelling om de molen. Gepoogd wordt dit werk tijdens de zomer van dit jaar klaar te hebben zodat de schilder kan beginnen met het grondverven van alle vernieuwde onderdelen en daarna zal de gehele molen in 1997 worden afgeschilderd. Tegelijk zal de firma Wesseldijk beginnen met het vernieuwen van de Ten Havekleppen met regelstang en de spin. Dit werk wordt voorbereid in de werkplaats. De Van Busselneuzen zullen worden nagezien. De vernieuwde Verdekkeerde roede wordt tevens nagekeken en hersteld. De aluminium beplating zit op enkele plaatsen los. Met recht kan worden gesproken over een unieke molen voor wat betreft het gevlucht. Zoveel soorten wieksystemen kom je niet veel tegen op één molen. Als de zelfzwichting, remkleppen en de Ten Have kleppen weer goed zijn afgesteld, zal het komende najaar DE LEEUW weer kunnen brullen om z'n gerst te pellen!

90. Korenmolen *Aeolus te Oldehove* • Deze molen is het vorig najaar nagekeken. De vernieuwde voorzomers zijn 7^{1/2} cm verbreed. De heklatten zijn opnieuw vastgezet. In de kap zijn nieuwe stormluiken aangebracht en is de as naar voren gebracht. Alles zit in de grondverf en zal deze zomer in z'n geheel worden geschilderd.

Zoals u ziet wordt er door de gemeente Zuidhorn nog al wat geld uitgetrokken voor de molens in deze gemeente. Dat is voor de molenaars een geruststellend idee. Er is een gemeentelijke molencommissie waarin de molenaars, een wethouder en de chef gemeentewerken zitting hebben. Dit werkt prima en op deze manier wordt het geld op de beste wijze aan de molens besteed.

*Korenmolen AEOLUS te
Oldehove
(foto: WOB, 5 januari 1971)*

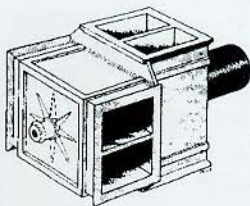
95. Poldermolen *De Dellen* te Nieuw-Scheemda • Op vrijdag 5 januari 1996 werd de Oldambtrit gereden met als startplaats Scheemda. Op diverse televisiezenders werd verslag van deze rit gedaan met mooie beelden van schaatseren en de draaiende wieken van poldermolen DE DELLEN op de achtergrond. Vrijwilliger Lemminga heeft mooi reclame gemaakt voor de molens. Velen die de beelden hadden gezien praatten over de molen. Over schaatseren werd niet gerept. Goed gedaan, meneer Lemminga!

122. Poldermolen *Goliath* te Uithuizermeeden • Er zijn op dit moment belangrijke ontwikkelingen rondom de GOLIATH. Op 21 februari jl. heeft de officiële ondertekening plaatsgevonden van het samenwerkingscontract tussen de SDGM en NV EDON voor de inrichting van het woonhuis naast de molen tot een voorlichtingscentrum. Deze ruimte wordt ingericht met uiteenlopende informatie over windmolens en duurzame energie. De verbouwing is reeds in volle gang. De werkzaamheden moeten in mei afgerond zijn. De officiële ingebruikstelling is vastgesteld op 30 mei a.s. Volop werk dus voor de vrijwilliger Ida en haar hulp Bart de Haan.

135. Koren- en pelmolen *De Ster te Winsum* • Er is in de werkplaats van molenmakerij Dunning een nieuwe kap gemaakt voor deze molen. Zodra de weersomstandigheden verbeteren zal de oude kap worden verwijderd en de nieuwe worden geplaatst. Het ligt in de bedoeling dat de molen na ruim vier jaar stilstand tijdens de Nationale Molendag van 1996 weer zal draaien.

Molenromp *De Widde Meulen te Ten Boer* • De molenromp staat er weer keurig bij. De romp is gestukadoord en wit geverfd. De ramen en de nieuwe deuren zijn groen geschilderd. Via een gat in de muur is er een nieuwe legeringsbalk geplaatst, terwijl er aan de westkant zes sleutelstukken zijn aangebracht. De molen heeft vier zolders die nu allemaal voorzien zijn van nieuwe vloeren. De gemeente Ten Boer heeft ter bemoediging de molenromp op de lijst van onderhoud en restauratie geplaatst. De molen heeft nog een complete elektrische maalstoel die op dit moment onderhanden wordt genomen met de bedoeling deze weer in een maalvaardige staat te brengen. Er is begonnen met het aanbrengen van een verlichting. Het aan de romp aangebouwde schuurtje, die dienst deed als paardestal, zal dit jaar onder handen worden genomen. Als de financiën het toelaten zal er tevens een stelling worden aangebracht. Er is een mogelijkheid dat het benodigde hout hiervoor om niet wordt geleverd! Vrijwilligers zijn vrijwel iedere donderdagmiddag aanwezig om te klussen. U bent van harte uitgenodigd om eens te kijken wat er zoal is uitgevoerd. De molen krijgt een museumfunctie en als het meezit zal er een expositie zijn op de Nationale Molendag van 1996.

Molens vormen een veiligheidsklep als Nederland een ramp overkomt. Dat stelt G.H. Keuveman in het Jaarboek Monumentenzorg. Als alle circa 580 windkorenmolens maalvaardig zijn, dan kunnen deze voorzien in de produktie van 600.000 ton tarwemeel per jaar. De 400 poldermolens zijn in staat een gebied van 120 Ha. droog te houden. De heer Keunen pleit daarom voor deze stille reserve. Hij wijst naar de ervaringen in de oorlog. □

Nationale Molendag 1996 • Op zaterdag 11 mei aanstaande zal voor de 24ste keer weer een Molendag worden georganiseerd onder auspiciën van de vereniging DE HOLLANDSCHE MOLEN in samenwerking met het GILDE VAN VRIJWILLIG MOLENAARS. Evenals voorgaande jaren wordt verwacht dat er ruim 600 molens aan dit evenement mee zullen doen. Gegevens over opengestelde molens kunt u tegen die tijd het beste uit uw lokale kranten halen.

Vorig jaar waren er in onze provincie 56 molens opengesteld voor bezoek. Dat was met Zuid-Holland procentueel gezien de hoogste score. Dit jaar gaan we proberen dit record te verbeteren. Want al kan een molen niet malen, openstellen voor bezoek kan vrijwel altijd. Molenaars en Vrijwilligers, even de schouders eronder en u kijkt daarna terug op een geslaagde dag! Publiciteit in de lokale pers helpt enorm. Wellicht kan de vereniging Dorpsbelangen of een Buurtvereniging u behulpzaam zijn bij het ontplooiën van activiteiten. Begin daar niet te laat mee!

Het zal dit jaar de laatste keer zijn dat de Molendag samenvalt met de Landelijke Fietsdag. Het is uit een in 1995 gehouden enquête gebleken dat de doelgroep fietsers geen meerwaarde oplevert. De Fietsdag en Molendag gingen de laatste jaren reeds steeds meer hun eigen weg. De Fietsdag is een object van de commercie geworden. Dit biedt DE HOLLANDSCHE MOLEN minder ruimte voor de Molendag voor wat betreft de publiciteit. De Werkgroep Nationale Molendag zal zich gaan beraaden over de ontstane situatie.

U kunt bij de Werkgroep Affiches en/of stickers bestellen die de molendag aankondigen. De prijs van een affiche op A3

formaat bedraagt slechts f 1,00 per stuk, stickers kosten f 0,60 per stuk. Voor bestellingen onder de f 10,00 moet u f 2,70 bijtellen voor verzendkosten. U ontvangt het door u bestelde materiaal door het overmaken van het verschuldigde bedrag op Postbankrekening 290 36 93 t.n.v. Werkgroep Nationale Molendag te Erica. Wel duidelijk vermelden wat u wenst. □

Groninger Molenweekend • Op zaterdag 8 juni en zondag 9 juni 1996 vindt in de provincie Groningen het Groninger Molenweekend plaats. Tijdens dit weekend zullen vele molens geopend zijn voor het publiek. Op een voorlopige deelname lijst staan reeds 45 molens opgesomd. Hiervan zijn de meeste geopend op zaterdag. Op zondag 9 juni zullen minstens 15 molens hun deuren voor eht publiek hebben geopend. Dit weekend wordt georganiseerd door: het Gilde - afdeling Groningen, SDGM en onze vereniging. Het biedt u en andere molenliefhebbers een goede gelegenheid één of meerdere molens te bezoeken. In de plaatselijke pers zal t.z.t. informatie verschijnen over tijdstippen en opengestelde molens. Via het molenkantoor is op werkdagen eveneens informatie te krijgen, ☎ (050) 312 16 94 □

Molenexpositie in Veenwouden • In 1996 is het alweer vijftig jaar geleden dat er een molenexpositie is geweest in het Fries Museum te Leeuwarden. Dit is de aanzet geweest tot molenbehoud in de provincie Friesland. Eerst door de provincie zelf en later door een aparte stichting: DE FRYSKE MOLE.

Nu, 50 jaar later, wordt er opnieuw een expositie gehouden onder het motto: *50 jaar molenbehoud*. Onderdelen van de tentoonstelling zullen zijn: poldermolens, industriemolens, bedreigingen, preventie, restauratie en instellingen.

Men kan genieten van modellen, molengereedschap en onderdelen, tekeningen, plattegronden en foto's. Er wordt gewerkt aan een diaserie van ongeveer 10 minuten. De tentoonstelling wordt gehouden in de Schierstins te Veenwouden van 26 juni tot 27 augustus 1996. Tevens is het mogelijk vanuit de Schierstins een fietsroute af te leggen van ongeveer 30 km. Op deze tocht komt men langs negen molens. □

Gildenieuws

door B. Oomkens

Aantal leden • Volgens informatie van de ledenadministratie van het Gilde stonden er op 1 januari 1996 landelijk 1566 leden ingeschreven waarvan in Groningen 158, onderverdeeld als volgt:

	Totaal	Groningen
leden in opleiding	694	59
geslaagde leden	700	85
speciale donateurs *)	108	10
donateurs	29	1
ereleden	5	0
instructeurs c.q. examencommissieleden	24	2
buitengewone leden	6	1
	1566	158

*) b.v. leden beneden 18 jaar en overigen die tegen een bijdrage van f 30,- per jaar + eventueel entreegeld van f 70,- de Gildebrief, basiscursus, etc. ontvangen

Bijeenkomst • Op 29 maart a.s. is er een bijeenkomst van de afdeling Groningen van het Gilde, waarbij ook het Gildebestuur aanwezig zal zijn. De leden krijgen hierover bericht. □

techniek

Hoe werkt ... (1)

De vang

door Henk Berends

In een viertal artikelen zal dit jaar een specifiek molen-onderdeel op eenvoudige wijze nader worden belicht. Met behulp van een simpele schets en uitleg moet het mogelijk zijn om de molenleken onder ons enige kennis op dit gebied bij te brengen. Er zijn natuurlijk duizenden vragen over molens te stellen. Daarvoor verwijzen we u naar de speci-

fieke molenboeken die er op dit gebied in de handel zijn. Molenaars onder ons herkennen vast de vragen die vele bezoekers op de molen stellen in de trant van : Hoe zet je de molen nu stil, Hoe kunnen die klepjes heen en weer gaan, Hoe zet je de wieken op de wind, Hoe zijn de assen gelagerd? Hiermee is tevens verklapt over welke onderwerpen we het dit jaar zullen hebben.

Iets over de afbeeldingen • De afbeeldingen (zie volgende pagina) zijn simplistisch getekend. De situatie zoals deze is afgebeeld zult u in de praktijk hopelijk niet aantreffen. Op deze wijze is echter de werking wel duidelijker uit te leggen. We spreken af dat de WIEKEN aan de voorzijde van de molen zitten en dat de staart zich aan de achterzijde van de molen bevindt. Dat blijft ook gelden als de KAP van de molen wordt GEKRUID... Op deze afbeeldingen kijken we tegen de achterkant van het BOVENWIEL. We kijken dus naar voren. Bent u er nog bij? De in deze tekst gekapitaliseerde woorden zijn molentermen. U kunt ze gebruiken bij woorddrummikub of scrabble!

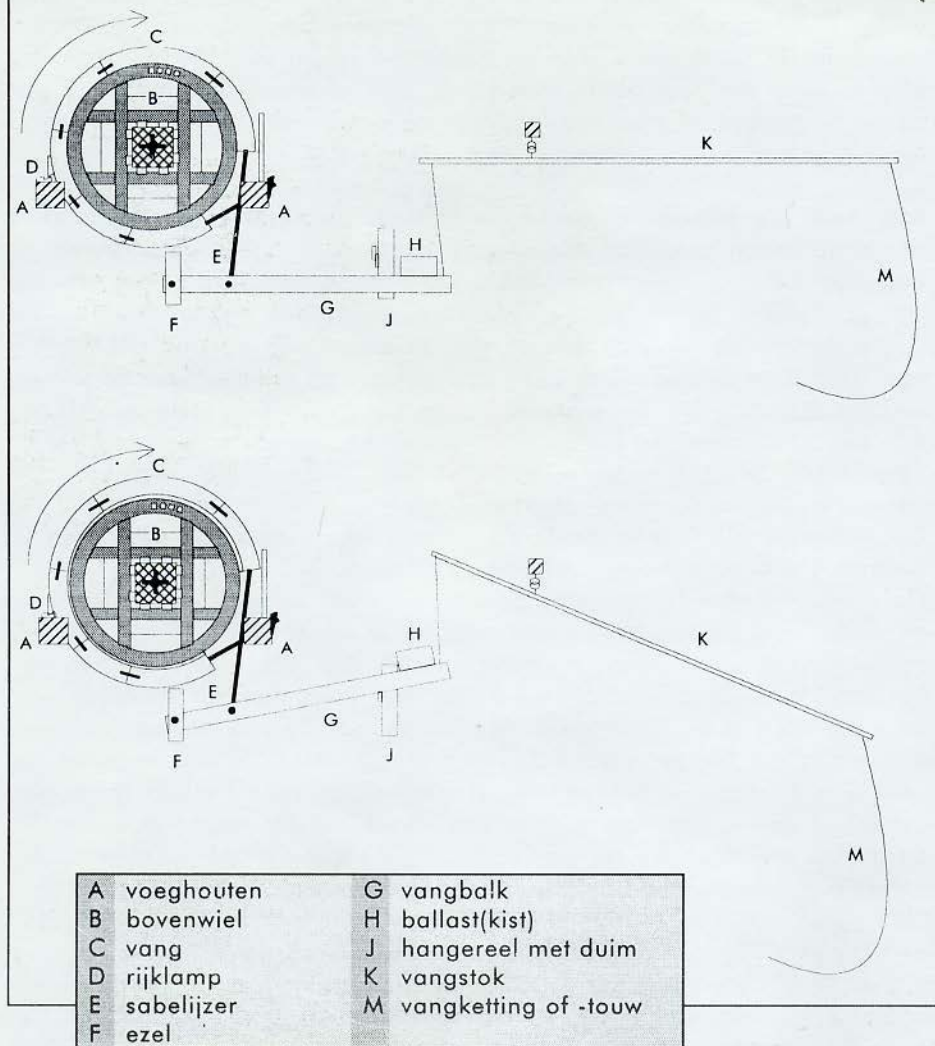
De bovenste afbeelding geeft de situatie weer wanneer de molen is gestopt. De VANG ligt erop, zeggen de molenaars.

De onderste afbeelding geeft de situatie weer waarbij de molen kan gaan draaien. De VANG is gelicht, zeggen de molenaars.

Het BOVENWIEL is bevestigd op een (meestal) GIETIJZEREN AS. Deze vrij-wel horizontale as ligt boven in de KAP van de molen. Aan de voorzijde van deze AS zitten in de ASKOP de WIEKEN bevestigd. De WIEKEN laten deze AS draaien in de aangegeven richting. Het BOVENWIEL is van hout en de VANG kan bestaan uit houten VANGSTUKKEN (zoals op de schets is aangegeven) of kan van metaal zijn. Er zijn verschillende vangconstructies. In dit artikel belichten we de werking van de zogenaamde VLAAMSE VANG. Als de molen niet in bedrijf is geldt de bovenste situatie.

De houten VANGSTUKKEN klemmen zich om het BOVENWIEL heen, doordat de VANGBALK (G) met BALLAST (H) konstant een trekkracht uitoefent op het SABELIJZER (E). De VANG bestaat uit meerdere stukken hout die enigszins scharnierend met elkaar zijn verbonden met behulp van MAANIJZERS. De gebruikte houtsoort is meestal wilgenhout of populieren. Het draaipunt van de VANGBALK zit in een balk die we de EZEL noemen. De EZEL zit voor het BOVENWIEL bevestigd in het kruispunt van het rechter VOEGHOUT en de zogeheten STORMBALK. De ophanging van de gelichte VANG kan op verschillende manieren zijn uitgevoerd. Op deze schets haakt de VANGBALK, wanneer deze wordt gelicht, in een DUIM.

Het lichten van de vang • De VANG wordt altijd vanaf de achterzijde van de molen bediend. Wanneer nu de molenaar aan de VANGKETTING of VANGTOUW trekt veroorzaakt dit, in deze schets, een neerwaartse beweging van de VANGSTOK, die aan de achterzijde van de KAP van de molen naar buiten steekt. In de KAP wordt door de hevelwerking van de VANGSTOK de VANGBALK omhoog bewogen en door de molenaar met een zijwaartse beweging van de VANGKETTING in de DUIM opgehangen. De situatie die dan ontstaan is, is weergegeven in de onderste tekening.

Door de opwaartse beweging van de VANGBALK worden de VANGSTUKKEN van het BOVENWIEL afgedrukt. Via de RIJKLAMP (D) ontstaat rond het gehele BOVENWIEL een vrijwel evenwijdige ruimte tussen het BOVENWIEL en de VANG. Indien nu de WIEKEN goed op de wind staan en er voldoende wind is zal de molen kunnen gaan draaien.

Het stilzetten van de molen • Wanneer de molen moet worden stilgezet trekt de molenaar met behulp van de VANGKETING en DE VANGSTOK de VANGBALK uit de DUIM en laat zeer voorzichtig de VANGBALK zakken. Hierdoor zal de ruimte tussen de VANGSTUKKEN en het BOVENWIEL kleiner worden. Op een gegeven moment zal er hout op hout contact ontstaan. De wrijving veroorzaakt veel warmte en mag daarom niet te lang duren. Door op de juiste wijze met de VANG om te gaan worden de WIEKEN afgeremd en zullen ten slotte tot stilstand komen. Natuurlijk let de molenaar er op dat de WIEKEN op de gewenste stand tot stilstand komt. Iedere molen heeft zo zijn eigen vangeigenschappen, die alleen in de praktijk geleerd kunnen worden.

Op enkele molens in Nederland wordt de VANGBALK niet bediend door een VANGSTOK met VANGKETING, maar door een zogenaamde TROMMEL (een TROMMELVANG dus) Dit vangtype komt veelal voor bij STANDERD- en WIPMOLENS. We laten dit vangtype hier buiten onze beschouwing. De volgende keer iets over het KRUIEN van de molen. □

We zijn net zo thuis in de buurt als u

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee dat je samen sterk bent. De Rabobank heeft als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Het is een bank van mensen vóór mensen. Dat merkt u al snel in het persoonlijke contact. Elke Rabobank staat midden in de samenleving. Daarom zijn we vaak betrokken bij activiteiten in het bedrijfsleven, verenigingen en scholen. We weten wat er leeft, ook als het niet om bankzaken gaat. Kortom, we zijn een bank die net zo thuis is in de buurt als u.

Rabobank

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

Al meer dan 25 jaar vakmanschap

- *Boerderijen
- *Bungalows
- *Villa's
- *Molens
- *Recreatiebungalows
- *Tevens golfplaatbedekking

Ook voor reparatie & onderhoud

tel. (050) 406 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

Meulbou in die Kaapstad

door Henk Berends

Hollanders al aan't meulbou

Die span meulbouers van die Nederlandse firma Dunning-Bremer Molenbouw van Adorp het verlede naweek in Kaapstad aangekomen was Maandagoggend in Mowbray reeds vlytig aan die werskaf om die verweerde wieke en masjienerie van Mostert se Meul af te takel. Dit word nou ten volle gerestoureer na 'n werkende meul. Teen Woensdag was die kratte met nuwe wieke op die perseel nadat dit per skip van Nederland na Kaapstad gebring is. Gister was 'n hyskraan op die terrein om die ou meulstene en ander roerusting uit die daklose meul te lig. Sowat van 'n bedrywigheid was in 1934 laas by die meul gesien toe dieselfde onderneming, toe bekend as Chris Bremer Molenbouw, die meul ook ten volle herstel het. Mnr. Bremer is vroeër vanjaar oorlede. Die man wat die leiding van die onderneming enkele jare gelede by hom oorgeneem het, mnr. Henk Dunning, het saam met sy span kundiges na Kaapstad gekom om die meul aan die werk te kry. Mostert se Meul is sedert 1934 die logo van die firma en word op sy visitekaartjies uitgebeeld. Die meulgebou is reeds grootliks deur die aannemer Renekov & Nielsen onder leiding van die raadgewende argitek mnr. Gawie Fagan herstel. Die fynere afwerking sal gedoen word sodra die masjienerie herstel is. Die ou perdetrapvloer en die werf om die meul word ook herstel en alles sal voor die Kerstyd klaar wees.

(Martiens van Bart, *Die Burger*, 14 oktober 1995)

Onze molens zijn wereldwijd bekend. Ook kom je replica's tegen op andere continenten, zoals in Michigan (Amerika) gebouwd door Medendorp en in Japan, gebouwd door molenmaker Verbij uit Hoogmade (zie DE ZELFWICHTER nummer 80). Er bestaan echter ook karakteristieke molens in landen als Portugal en Griekenland die nogal afwijken van de molens in ons land. Zo ook de molen in Kaapstad in Zuid-Afrika. Deze molen die in 1796 werd gebouwd voor Dirk Gysbert van Reenen is een typische grondzeiler voor die streek. Een kegelvormig molenlijf welke van ruw stucwerk is voorzien, getooid met een rietgedekte kap. Het riet is aangebracht op stokken die uit het bos gekapt worden en 4 tot 6 cm dik zijn. De maalstoel wordt rechtstreeks door de koningspil aangedreven. De maalstenen hebben een diameter van 1.20 meter. De molen is in 1936 gerestaureerd door wijlen Chris

Naar windmolen

Joeswert

te Feerwerd voor:

- ☞ tarwemeel
- ☞ tarwebloem
- ☞ rijst
- ☞ gort
- ☞ pannenkoekmeel
- ☞ gemengd graan
- ☞ en andere molenprodukten
(ook voor zelfbakkers/sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend van
13.30 - 17.30 uur.

Molenaar Rolf Wassens

☎ (0594) 62 15 45 / 62 19 45

V

M

VEENKOLONIAAL MUSEUM

Veendam

Openingstijden

maandag gesloten, dinsdag t/m vrijdag:
11.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 13.00-17.00 uur

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortekado's, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
papepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

Herestraat 4
Groningen
tel. (050) 312 91 31

Mulder Pot - Kropswolde
KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

geopend:

di. t/m vr. 13.30-17.00 uur
za. 09.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

Molenaar J.J. Pot
telefoon (0598) 39 49 53

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon (0570) 61 23 53

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

**Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspannen.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.**

Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen
☎ (050) 313 34 16
Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36
9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel, zoals:

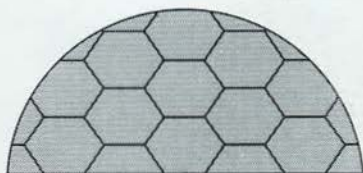
- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEERGRANENMEEL
- GEPLETTE TARWE
- ROGGEBLOEM
- ROGGE
- HAVER
- LUNZAAD
- PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we
nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"
Oldehove Tel. (0594) 59 16 28

LAMON

- Betonrenovatie
- Gevelherstel en -impregnering
- Kelderafdichting
- Houtworm- en zwambestrijding

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden
Telefoon (050) 501 24 00
Fax (050) 501 29 88

Hoekstra's

drukkerij & boekhandel

*De zaak
waar service
centraal
staat!*

*voor al uw
familie- en
handelsdrukwerk*

boek- en kantoorboekhandel, ook voor computersupplies,
tijdschriften, rookwaren, Lotto en Toto winkelier, Krasloten,
Staatsloten, NS-verkooppunt, uitgave Noordwesthoek

Herestraat 41, Grijpskerk, tel. (0594) 212253 / fax 213723

We zijn net zo thuis in de buurt als u

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee dat je samen sterk bent. De Rabobank heeft als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Het is een bank van mensen vóór mensen. Dat merkt u al snel in het persoonlijke contact. Elke Rabobank staat midden in de samenleving. Daarom zijn we vaak betrokken bij activiteiten in het bedrijfsleven, verenigingen en scholen. We weten wat er leeft, ook als het niet om bankzaken gaat. Kortom, we zijn een bank die net zo thuis is in de buurt als u.

Rabobank

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport
Vogelzaden, Vogels
Aquariumbenodigdheden
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135
 ☎ (050) 534 48 16
HAREN (Gr)

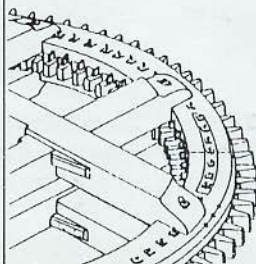
BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
Fa. DOORNBOS

A-Kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
 Telefoon: (050) 312 08 07

MOLENMAKERS
 BEDRIJF

fa. Molema v.O.F.

PROVINCIALEWEG 4A
 9677 TW HEILIGERLEE
 TELEFOON (0597) 59 16 60

Bremer. De volgende restauratie werd in de jaren 80 uitgevoerd door Zuidafrikaanse aannemers. Hierbij werden verlijmd houten roeden gestoken waarbij vergeten was enige zeeg in aan te brengen. Het complex was intussen weer aan herstel toe. In 1993 gingen op uitnodiging van de STICHTING MOSTERT SE MEUL de heren Dunning en Westers op reis om een plan van aanpak op te stellen voor deze molen in Kaapstad. Het duurde nog tot 1995 eer er daadwerkelijk met de restauratie kon worden begonnen.

*Eltjo Faber bezig met het opzetten van de kluften, Henk Dunning aan het verven.
MOSTERT SE MEUL, Kaapstad
(foto: C. Westers, 16-10-95)*

In het voorjaar van 1995 werden in de werkplaats te Adorp de nodige onderdelen geprefabriceerd. In september 1995 werden de onderdelen via een container verscheept naar Zuid-Afrika. Op zaterdag 7 oktober reisden de heren Dunning, Westers, Faber en Pruim richting Kaapstad. Een vliegreis van ruim 14 uren. Na aankomst op zondagmorgen om 11.00 uur werden de molenbouwers door voorzitter Joanna Marx van STICHTING MOSTERT SE MEUL in 2 auto's naar het pension gereden. Aansluitend werd een eerste inspectie bij het restauratie object uitgevoerd. Het bleek dat de plaatselijke aannemer in overuren nog met het buitenmuurwerk bezig was. Hiertoe waren er rond de molen steigers opgesteld. Op maandag waren de steigers echter allemaal verdwenen

en konden de molenbouwers beginnen. Dat beginnen betekende wel dat er eerst gereedschap van een plaatselijke aannemer geleend moest worden, want de container met gereedschap en materiaal was nog niet uitgeklaard.

De houten roeden werden doorgezaagd, de staart, de lange- en korte spruit met schoren werden verwijderd. Het oude bovenwiel is in twee stukken van de houten as gehaald. Hierbij werd in het bovenwiel het jaartal 1796 zichtbaar. Op woensdag waren de onderdelen gearriveerd. De halve roeden werden ter plekke aan elkaar gelast. De roeden (nrs. 269/270) met een lengte van 14.35 meter zijn gemaakt van Cortenstaal en voorzien van een zwarte twee componenten coating. Doordat de roeden vrij smal zijn, moesten de nummerplaatjes vertikaal op de roeden gemonteerd worden. Op 13 oktober heeft een kraan de nieuwe onderdelen op z'n plaats getakeld. De werkzaamheden werden naar onze begrippen in een heerlijke temperatuur van 20 - 25 °C uitgevoerd. Er werd van acht uur 's morgens tot een uur of zes-half zeven 's avonds doorgewerkt. Om wille van de tijd werd er eveneens op zaterdag doorgewerkt. Tijdens de afwezigheid van de molenbouwers bewaakte een medewerker van een particulier beveiligingsbedrijf de gereedschappen en onderdelen. De werkzaamheden verliepen voorspoedig en reeds op vrijdag 20 oktober waren de molenmakers klaar met hun werk. Binnen twee weken is de molen voorzien van een stel nieuwe wieken met oud-hollandse ophekking, een nieuwe schijfloop, een nieuw bovenwiel, een nieuwe lange- en korte spruit met achterkeuvelens en een nieuwe staart met kruihaspel. De lange schoren werden voorzien van laseinden. Ook zijn de maalstenen opnieuw afgesteld. Het bilsel bleek nog verrassend goed. Men vermoedt dat er na de restauratie van 1936 niet al te veel met de molen is gemalen... Een steenkraan ontbreekt, hierdoor is het niet eenvoudig om de stenen uit elkaar te halen.

De molen heeft 2 zolders die ten tijde van de restauratie op stutten stonden. Bij de restauratie in de jaren voor 1935 heeft een plaatselijke architect bedacht dat de binnenkant van de molen bekleed moest worden met beton. Hierdoor zouden de legeringsbalken die toentertijd aan de einden verrot waren weer stevig in het nieuwe betonwerk komen. Nieuwe heren, nieuwe wetten. Bij de jongste restauratie is het betonnen binnenwerk er weer uitgesloopt, echter de legeringsbalken moesten nu opnieuw verankerd worden. Dat was in oktober nog niet gebeurd. Zaterdag 21 oktober arriveerden de heer en mevrouw Bakker uit Lemelerveld. De heer Bakker (in de 80) heeft reeds menige vrijwilliger in Overijssel opgeleid en was van plan dit in Zuid-Afrika eveneens te doen. Na restauratie van MOSTERT SE MEUL wilde men voorkomen dat

deze door gebrek aan kundige vrijwilligers tot stilstand gedoemd zou zijn. Doordat de molen nog niet maalvaardig was opgeleverd zouden voorlopig alleen theorie lessen kunnen worden gegeven.

Op zondag 22 oktober arriveerden de partners van de molenbouwers. Samen met Tineke du Troit van de STICHTING MOSTERT SE MEUL is er een rondreis van ongeveer 4000 km gemaakt. Hierbij werden enkele schepadmolens bezocht. Er werd soms overnacht op een boerenhoeve met 1600 Ha. land met 'slechts' 1000 schapen als beweiders, meer kon niet vanwege de droogte. Een stop bij een wijnboer leverde een oriënterend gesprek op voor het bouwen van een stellingmolen op het erf van deze hoeve. Er is genoten van de mooie natuur met de prachtigste bloemen en tropische vogels. Planten en vogels die je in Nederland alleen tegen komt in bloempotten of in voliëres. Op vrijdagavond 3 november werd in de Hollandse Club, ter afsluiting van de restauratie, samen met de Nederlandse Consul en Ambassadeur een hapje en drankje genuttigd. Op zondagmorgen 5 november om 9 uur vond de oplevering plaats van de molen. Van maalvaardigheid was echter nog geen sprake. Daartoe moesten eerst de vloeren, de kap en de buitenmuur nog verder worden afgewerkt. Op de valreep werd er nog een bezoek gebracht aan Kaap de Goede Hoop. Om 16.45 uur begon de terugreis naar Amsterdam. Vertrekken met 28 °C uit een zonnig Zuid-Afrika terwijl in Nederland de temperaturen niet hoger komen dan 0 °C is als een koude douche na een heerlijk warm bad. Met achterlating van de werkkleding en gereedschappen, maar met de koffers vol wijn en souvenirs kunnen de molenbouwers en hun partners terug zien op een geslaagde onderneming. □

*Molenbouw
Dunning-Bremer
poseert voor
MOSTERT SE MEUL
v.l.n.r.
Kees Harteveld
(molenstichting)*

*Henk Dunning,
Coen Westers,
Eltjo Faber,
Piet Pruim*

*(foto: C. Westers
19-10-95)*

Buitenlandse molens onder handbereik (2)

Enige herbouwde molens in Reiderland en Rhaderfehn

In 1982 verscheen in DE ZELFWICHTER nummer 25 onder bovengenoemde koptekst een artikel over buitenlandse molens vlak over de grens. Deze tekst kreeg destijds als toevoeging een (1). Dat wekte verwachtingen. Het heeft wel even geduurd, maar hier is dan toch deel 2.

door W.O. Bakker

In het vlak over de grens bij Nieuweschan in het Reiderland gelegen gebied, zijn nog enige molens overgebleven. Naast de molens van Bunde, Möhlenwarf, Stapelmoor en de watermolen van de Wijnhamsterkolk, eerst enige aandacht voor de nog geregeld draaiende molen in Jemgum.

*Korenmolen te Jemgum,
Kreis Leer*

(foto: WOB, 5-7-96)

De molen uit 1768 is eigendom van de familie Hetzke. In juli 1995 werd het riet op het achtkant vernieuwd door de fa. Hekstra uit Damwoude. Het oude aan de Eems gelegen dorp blijft dus gesierd door de fraaie molen met windroos en zelfzwichting. In het iets noordelijker gelegen oude vissersdorp Ditzum met zijn kleine veerboot naar Petkum, werd de laatste jaren een fors dorpsvernieuwingsplan uitgevoerd. De koren- en pelmolen van de familie Steen brandde in 1945 bij een beschieting af.

Nu kwam het plan om de molen samen met de omringende bebouwing te herbouwen. Op de oude stenen onderbouw werd een verdieping opgemetseld. Hiermee werd in 1992 als een leerling- en werklozenproject begonnen. Een molenachtkant werd per marineschip aangevoerd uit Sleswijk-Holstein en naast de romp gezet. Na herstel werd het bovenop het verhoogde muurwerk met een nieuwe stelling geplaatst in 1993. In 1994 werd de molen voltooid met de nieuwe kap en windroos en twee nieuwe roeden van Buurma. Dit geeft een prachtig gezicht op het dorp, welke nu is gesierd door een mooie molen. De molen doet echter niet Oostfries aan, gezien het ranke achtkant. De binneninrichting moet nog worden voltooid.

In de gemeente Rhauderfehn ten noord-oosten van Papenburg wordt veel gedaan aan molenbehoud en herbouw. De laatste overgebleven molen aan de eerste Südweike werd in 1885 herbouwd en is na enige restauraties weer in goede staat en op zondagmiddag te bezichtigen.

In Burlage brandde de bergmolen in 1935 af. De laatste jaren was een plaatselijke Heimatverein bezig om de molen herbouwd te krijgen en dit is in 1994 uitwendig voltooid. Ik heb de herbouw enige keren bezocht en heb hierover toch grote vraagtekens. Evenzo is dit het geval met de Duitse begeleider van veel molenbouwprojecten, de heer T. Scheurling uit Mariënhafe. Het is de bedoeling om hier elektriciteit op te gaan wekken. Molenbouwkennis is hier niet gebruikt. Het gehele wiekenkruis met as komt

*Molen te Burlage,
Kreis Leer*

(foto: WOB, 17-02-95)

uit een machinefabriek en ziet er heel vernuftig uit. Bij het sluiten van de kleppen vormt de voorzoom zelfs een fokwiek. Staart en schoren zijn dunne ronde palen, terwijl de kap elektrisch moet gaan kruien. Op afstand een leuke molen, maar de werking en soliditeit lijken mij erg twijfelachtig. Gaat u maar eens een kijkje nemen. Het is niet zover vanaf Papenburg en u ziet iets zeer aparts.

In het oostelijk gelegen Idafehn brandde de molen rond 1970 af. In 1994 haalde men een oud achtkant en vergane kap uit Bösel. Hiermee hoopt men de molen te herbouwen. In juli 1995 stond het achtkant reeds meer dan een jaar onbedekt. Ook hier veel succes toegewenst. In het noordelijker gelegen oude dorp Rhande werd in 1852 een molen herbouwd die in 1958 werd gesloopt. ook hier plannen tot herbouw, die wel op een goede manier worden uitgevoerd en kennelijk met deskundige begeleiding. In 1994 was het muurwerk gerestaureerd en van een stelling voorzien. In februari 1995 stond het achtkant gedeeltelijk overeind en in juli 1995 was het keurige achtkant gereed en werd het bekleed. Naast de molen in opbouw lag een zeer merkwaardige doorboorde as van een mij totaal onbekend model. Ook de molen in Rhande aan de Mühlenweg is een bezoek meer dan waard. □

Verstild verleden (16)

door H.A. Hachmer

Molenbranden waren vroeger "aan de orde van de dag". Een volop in bedrijf zijnde molen brengt natuurlijk risico met zich mee. Daarnaast hielp moeder natuur of een in financiële problemen verkerende molenaar een handje mee om de rode haan victorie te laten kraaien. Ook aan het plaatsje Midwolda ging de rode haan niet voorbij. Midwolda kende al voor 1628 een standerdmolen. Deze molen werd later vervangen door een hoge rietgedekte stellingmolen. Het bouwjaar van deze molen is niet bekend. Op 24 oktober 1843 ging de stellingmolen in vlammen op. Eigenaar was toentertijd J. Kubbe. De molen werd waarschijnlijk al een jaar later in opdracht van de familie Van Anken herbouwd. Onder molenaar Beeuwen ging de molen in maart 1929 opnieuw in vlammen op. De foto is direct na de brand genomen. Duidelijk is te zien dat de molen ooit verhoogd is. De man met de rol draad in de hand is molenmaker Harm Wiersema. De andere personen zijn niet bekend. Beeuwen zette zijn molenaarsbedrijf overigens niet te Midwolda voort maar huurde later de molen te Koude Hoek bij Klein Ulsda. De brand betekende overigens niet het einde van een maalderij op de oude plaats te Midwolda. De heer Hateboer hield in de romp van de molen nog jaren een mechanische maalderij in stand. □

(foto: verzameling HAH, maart 1929)

Excursie van De Hollandsche Molen (1) • Hoewel het niet mijn gewoonte is te reageren op ingezonden brieven, ontkom ik er dit keer niet aan, om de doodeenvoudige reden dat ik een aantal telefoontjes heb gehad van vrijwillige molenaars die mij hierom hebben gevraagd.

Deze vrijwilligers voelden zich behoorlijk op de tenen getrapt en naar mening terecht. Het verslag in het blad MOLENS van de vereniging DE HOLLANDSCHE MOLEN vermeldde letterlijk ...en de vrijwillige molenaars in Groningen en Drenthe hebben hun beste beentje voorgezet, want vrijwel alles wat draaien kon was als zodanig vanuit de bussen te zien...

Dit is wel enorm in tegenspraak met hetgeen de heer Tersteeg beweerd. Maar hij heeft zich dan ook niet gehouden aan het tijdschema zoals wij deze hadden ontvangen.

Helaas was er op deze dag heel weinig wind, zodat een iets zwaar lopende molen nauwelijks aan het draaien was te krijgen. Daardoor zijn een aantal molenaars slechts gedurende het passeren van de bussen op de molen geweest en daarna meteen weer naar huis gegaan.

Maar gedraaid hebben ze wel, we hebben er zelfs de vergadering van het Gilde, afdeling Groningen voor laten schieten.

Als we de molens kunnen promoten en zeker onze Groninger molens, dan zullen we dat niet laten.

We hopen dat ook te doen in het Groninger Molenweekend van 8 en 9 juni 1996. Ondanks zijn minder vriendelijke woorden aan ons gericht, is de heer Tersteeg dan hartelijk welkom. Er is een lijst beschikbaar waarop staat welke molens op zaterdag en welke op zondag zullen draaien. Op de vergadering van DE HOLLANDSCHE MOLEN op 2 maart jl. hebben de aanwezigen hiervan kennis kunnen nemen. □

T. Kalk

Excursie van De Hollandsche Molen (2) • Ja reacties konden natuurlijk niet uitblijven na het lezen van de brief van de heer Tersteeg in DE ZELFZWICHTER van december jl. Mijns inziens is hier toch sprake van een misverstand, want de meeste van de genoemde molens die zogenaamd "stil stonden" hebben wel gedraaid! De heer Tersteeg had alleen wat pech. Hij was 's morgens waarschijnlijk te vroeg op pad gegaan. De meeste vrijwilligers waren zo rond het

middaguur op hun molen bezig om hun medewerking te verlenen aan het welslagen van de excursie van DE HOLLANDSCHE MOLEN. Wij, als molenaars, kregen enkele weken voor de excursie-datum een brief van DHM, met het verzoek om op 30 september de molen te laten draaien. In deze brief stond ook een tijdstip vermeld wanneer de bussen zouden passeren. In dit geval zou de eerste bus de *Krimstermolen* rond 12 uur passeren. Vanwege het slechte weer die ochtend zagen de meeste vrijwilligers er weinig heil in om hun molen tijdens regen en weinig wind in bedrijf te stellen, immers: de bussen van DHM kwamen pas rond de middag of later. Spijtig voor de heer Tersteeg dat hij geen foto's heeft kunnen maken van draaiende molens in Groningen deze dag, maar... hij krijgt nog wel weer een nieuwe kans, n.l. tijdens de Nationale Molendag op 11 mei of tijdens het Groninger molen weekend op 8 en 9 juni. Op deze dagen zullen de meeste Groninger molens zeker in bedrijf zijn! Hopelijk reageert de heer Tersteeg dan weer via een verslag in DE ZELFWICHTER, alleen dan iets positiever...□

H. Wolthuis

Realiteit • Een reactie op het redactionele artikel

en op EEN STORM IN EEN GLAS WATER in DE ZELFWICHTER nr. 80, jaargang 22 van december 1995.

Kort na het verschijnen van DE ZELFWICHTER nr.

80 kwamen de ledenwinstcijfers van de GROENE

CLUBS over 1995 in de publiciteit. De groei over

1995 zou 8,9 % zijn. Een krant schreef "ze boeren

voortreffelijk", en dat terwijl de agrarische sector in het verdomhoekje zit.

Enkele cijfers:

instantie :	ledental	groei 1995
Natuurmonumenten	825.900	100.000
Nederlands Wereldnatuurfonds WNF	724.010	35.000
Greenpeace	608.000	22.000
Dierenbescherming	195.954	18.000
International Fund Animal Welfare	141.916	12.000
Vogelbescherming	82.590	3.000
Waddenvereniging	53.200	?
Zeehondencrèche Pieterburen	46.500	?

Volgens de krant betalen ruim 3 miljoen van de in totaal 15 miljoen Nederlanders vrijwillig voor natuur- en milieubeheer. Dit is vermoedelijk een vertekend beeld want waarschijnlijk zijn veel mensen

lid of donateur van meer dan één organisatie. Het ledental van DE HOLLANDSCHE MOLEN (rond 6.800) en van de VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS (770) vallen hierbij in het niet.

Hoe komt het dat de molens en bij voorbeeld de BOND HEEMSCHUT veel slechter scoren? Volgens mij door diverse oorzaken, o.a.:

- a) de goede publiciteit en public relations van de "groene organisaties"
- b) de algemene zorgen over het milieu

Nader uitgewerkt:

ad a. Met oud-ministers als voorzitter trekken NATUURMONUMENTEN en WNF toch al de aandacht van de pers. Uitgekiende p.r. en het vrijwel dagelijkse nieuws over allerlei milieuzaken houden de belangstelling vast. Daarnaast plaatst bijvoorbeeld NATUURMONUMENTEN (tegen gereduceerd tarief?) regelmatig de bekende advertenties Eendenweg, Kraaienweg, Hertenweg, enz.

NATUURMONUMENTEN was in staat begin 1995 een groots opgezette ledenwerfactie te voeren met een avondvullende T.V.-uitzending (kosten meer dan f 1.000.000,-) en pagina grote advertenties in alle kranten. Volgens de krant waren de kosten van deze actie en het welkomstgeschenk voor de nieuwe leden hoger dan de meerdere contributie-opbrengst.

ad b. Informatieve programma's op T.V., artikelen in kranten en andere tijdschriften, boeken, enz. maken ons duidelijk dat er vooral door toedoen van de mens sprake is van een wereldwijde problematiek. De "groene" organisaties doen er iets aan. Denk maar eens aan de acties van GREENPEACE en het WNF. NATUURBESCHERMING beheert net als bijvoorbeeld HET GRONINGER LANDSCHAP grote natuurgebieden, met daarin ook een aantal molens. De bekendste is DE ONRUST bij het Naardermeer, het oudste natuurmonument van Nederland. Verder de wipmolen de DE TROUWE WAGHTER bij Tienhoven, gemeente Maarssen, en meerdere tjaskers en weidemolens in de natuurgebieden. De aankoopkosten van nieuwe terreinen worden meestal door overheidssubsidies gedekt, maar een groot deel van de beheerskosten komt uit de contributies (min. f 35,- per jaar) en uit de verkoop van boeken op het gebied van planten en dieren in de natuur en van andere artikelen. □

B. Oomkens

Nieuw Fries molenboek

door C.E. van der Horst

Het nieuwe Friese molenboek is verschenen. Het vorige molenboek dateerde van 1980. Het is het derde boek alweer. Het allereerste voor het publiek toegankelijke boek zag het licht in 1972. Wederom is het een prachtboek geworden, met veel molengegevens, zoals wij dat ook van de vorige druk kennen. Het eerste gedeelte van het boek bevat bijzonder interessante extra bijdragen, zoals:

"De eeuwige strijd tegen het water" door J. Hofstra (40 pagina's), "Geschiedenis van de bedrijfsmolens in Friesland" door D.M. Bunscoeke, met verrukkelijke oude afbeeldingen (33 pagina's), "Strijd voor het behoud" door G.J. Wijnja, evenzo met pracht foto's en aan het slot van dit artikel een pleidooi voor de nog resterende molenrompen. Dan op pagina 125 volgt de inventarisatie waaruit o.a. blijkt welke molens verloren zijn gegaan en welke nieuw zijn toegevoegd. De nummering is aangehouden uit het vorige boek.

De volgende molens verdwenen intussen:

- 10 watermolen Nieuwe Bildtdijk (sloop)
- 14 watermolen Ferwerd (brand)
- 45 watermolen Jelsum (verdwenen)
- 53 watermolen Tietjerk (verbrand komt nog wel in het boek voor)
- 61 tjasker bij de Grote Wielen (afgebroken)
- 69 watermolen Winsum (opgeslagen)
- 78 watermolen Lollum (omgewaaid)
- 80 watermolen Wommels (verdwenen)
- 98 watermolen Hidaard (omgewaaid)
- 127 tjasker Offringawier (verdwenen)
- 130 tjasker bij Bonte Brekken - Wyckel (verdwenen)
- 131 Amerikaanse windmotor Oosterwierum (wordt niet meer in het boek vermeld)

Nieuw toegevoegd in het boek zijn:

- 23 zaag- koren en pelmolen Birdaard (was romp)
- 50 watermolen Menaldum (verplaatst)
- 60 watermolen Rijperkerk (verplaatst)
- 70 watermolen Winsum (was romp)
- 86 watermolen Sneek (verplaatst)
- 91 watermolen Oosterend (verplaatst)
- 103 korenmolen Koudum (verplaatst)
- 126 watermolen Nijemirdum (was romp)
- 132 korenmolen Hollum
- 133 watermolen St. Johannesga
- 134 korenmolen Surhuisterveen

Van belang is voorts dat er in het nieuwe boek 18 (!!) rompen en/of stompen zijn opgenomen. De gegevens die hierbij worden vermeld zijn helaas wat al te kort uitgevallen. Nieuw in het boek is ook de vermelding van de gemeentenaam, de plaatsnamen daarentegen zijn met kleine letters vermeld en dat was in het vorige boek duidelijker. De schetsen op pagina 35 over in- en uitmalen zijn verwisseld. Verder wordt dit boek van harte aanbevolen ! Kopen dus !!! □

Gegevens: "Fries Molenboek" - Uitgave: Friese Pers Boekerij - Leeuwarden - ISBN 90 330 1522 6 CIP. Afm. 23x29 cm. - 264 pagina's volop geïllustreerd in zw/w en kleur. Omslag: hard geplastificeerd. Prijs (in de boekhandel) f 49,50.

Over een molenverzameling

door C.E. van der Horst

1 In deze rubriek besprak ik reeds meerdere keren de uitgaven van de Vlaamse Studiekring ONS MOLENHEEM. Onlangs verscheen:

KADASTERGEGEVENS: 1835-1985 BRABANTSE WIND- EN WATERMOLENS, DEEL 6 ARRONDISSEMENT NIJVEL (A-E) door Herman Holemans (64 pag.'s - geill.) prijs 350 B.Fr. (leden 300 B.Fr.) Verkrijgbaar bij de heer W. Smet, Breeërsteenweg 124, 3640 Kinrooi (België).

Tot nu toe verscheen en is nog verkrijgbaar:

Kadastergegevens Brabantse wind- en watermolens

deel 1 - arrondissement Brussel-Hoofdstad - 180 B.Fr.

deel 2 - arrondissement Halle-Vilvoorde gemeenten A-L - 300 B.Fr.

deel 3 - arrondissement Halle-Vilvoorde gemeenten M-Z - 300 B.Fr.

deel 4 - arrondissement Leuven gemeenten A-L - 300 B.Fr.

deel 5 - arrondissement Leuven gemeenten M-Z - 300 B.Fr.

deel 6 - arrondissement Nijvel gemeenten A-E - 350 B.Fr.

Kadastergegevens Westvlaamse wind- en watermolens

deel 1 - gemeenten A-B - 410 B.Fr.

deel 2 - gemeenten D-G - 300 B.Fr.

deel 3 - gemeenten H-J - 300 B.Fr.

Het lidmaatschap van de vereniging kost f 40,-. per jaar en naast een tijdschrift 4 x per jaar ontvangt men molenprentkaarten gemaakt naar oude amateurfoto's. Tot nu toe ontvingen de leden 566 van zulke ansichtkaarten. □

2 De leden van bovenstaande Belgische Studiekring ontvingen in de zomer van 1995 naast het kwartaalnummer ONS MOLENHEEM ook nog zonder extra kosten de brochure MOLENS DER VLAAMSE STEDEN BRUGGE, een geschriftje door G.K. Kockelberg met reproductie-schetsjes en 26 pagina's. Het is de Nederlandse molenvriend wellicht bekend dat er op de voormalige vestingwallen van Brugge nog een drietal toeristen-standerdmolens staan en, minder bekend, ook nog een complete onderslag watermolen. Het eenvoudige boekje maakt melding met een korte beschrijving, van niet minder dan 45 windmolens en 7 watermolens. Bijna allemaal gesloopt bij de ontmanteling van de stadswallen in het laatste kwart van de vorige eeuw. □

3 In het 62e Jaarboek WEST-FRIESLANDS OUD & NIEUW, een uitgave van het Historisch Genootschap 'Oud West-Friesland', is een geïllustreerd artikel opgenomen: HET MOLENMAKERSBEDRIJF POLAND: EEN AMBACHTELIJKE TRADITIE VAN 130 JAAR IN HEERHUGOWAARD. Pag. 58-66. ISBN 90-73497-17-5. Het lidmaatschap van het genootschap bedraagt f 40,60 per jaar. Adres: Postbus 2125, 1620 EC Hoorn. □

4 LESBRIEF VOOR HET BASISONDERWIJS MOLENS IN NEDERLAND - DE KORENMOLEN. Een uitgave van het Gilde van Vrijwillige Molenaars onder redactie van Ditte Lockhorst. In 1993 verscheen het eerste deel van deze tweedelige serie. Dat deeltje behandelde de poldermolen (zie DE ZELFWICHTER van juni 1994 - pag. 34 nr. 10) Nu is dus de korenmolen aan de beurt. Ook deze lesbrief heeft weer een los bijgevoegde docenten-handleiding en een bouwplaat om zelf in te kleuren, ditmaal van een standerdmolen. De lesbrief is bestemd voor de twee hoogste groepen van de basisschool en de twee laagste klassen van het voortgezet onderwijs. De prijs bedraagt f 12,50 incl. verzendkosten en de lesbrief is verkrijgbaar bij het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen (N.H.) □

Kees van de Wiel - EEN PAPIEREN JUBILEUM - DESIRÉ - STELLINGKORENMOLEN TE MEGEN - 1989 - 1994. Vijf jaar verslaglegging in 'Keiennieuws' 57 pag's. - niet geïllustreerd. Prijs f 10,-. door overschrijving op postbank-rekening 162 48 93 t.n.v. K. v.d. Wiel te Megen - o.v.v. 'boekje Desire' Dit is een bundeling A-4 pagina's van de artikeltjes, die de afgelopen 5 jaar in Keiennieuws, de stadscourant van Megen, zijn verschenen. Het geeft een goed en levendig overzicht van de hobby van een actieve vrijwillige molenaar. □

*Koren- en
runmolen
DESIRÉ te
Megen.*

*(foto: J.A. van
Krimpen, 1976,
coll.: CEvdH)*

6 Onlangs verscheen een nieuwe aflevering van het Vlaams-Nederlandse tijdschrift voor molenstudie, "MOLINOLOGIE", nummer 3, 1995. Dit keer een dik exemplaar, 54 pagina's, met de volgende inhoud:

Dick Abelskamp gaat terug in de tijd en verhaalt over zijn tijd als 'molenaarsknecht' in en rondom de Tweede Wereldoorlog. Een boeiend relaas, bekeken door jongensogen, die interesse in molens hebben. De Vlaamse molenvorser Luc Goeminne maakt een analyse van het onderhoud en herstel van de windmolens te Zuthpen in de 14e en 15e eeuw. De verdwenen stenen molen van Hoogerheide staat centraal in een artikel van Ton Meesters. Hij beschrijft de bouw van de molen in 1744. In drie bijlagen zijn de uitgebreide technische bestekken van de bouw opgenomen.

Het blad kent ook een aantal vaste rubrieken. In de rubriek 'lezers vragen aan lezers' komen o.a. horizontale windmolens en zeskanten aan de orde. Verder een compleet overzicht van alle verschenen Nederlandstalige molenliteratuur in het eerste halfjaar. Bouwhistoricus Dick Zweers geeft enige beschouwingen omtrent de torenmolen in het Nederrijngebied. Het betreft hier een verslag naar aanleiding van de T.I.M.S.-excursie op zaterdag 22 mei 1993. Historicus Herman Hagens beschrijft een molenopgraving te Rijssen (Ov.), die plaats vond in november 1992. Helaas kon het onderzoek slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd. Tenslotte gaat Dick Zweers in op de verdwenen molen van Lamers in het Gelderse Woezik.

Het blad kan besteld worden door overmaking van f 13,-. op de Postbankrekening 610 49 27 t.n.v. Penningmeester T.I.M.S.-Nederland. Door overmaking van f 20,-. is men verzekerd van een abonnement op het blad. Men ontvangt dan jaarlijks twee nummers. Nadere informatie met betrekking tot Molinologie kan men verkrijgen bij Tjerk Oosterhuis, Hondsdraf 17, Maartensdijk - telefoon (0346) 21 39 11

Voor de meer dan oppervlakkig geïnteresseerde molenliefhebber, zeer aanbevolen! □

Molentjes

Te koop aangeboden •

Groot volkomen molenboek
Groot algemeen molenboek,
met map tekeningen
Molenbouw van Sipman
en veel andere molenboeken.

Inlichtingen via T. de Jong,
☎ (050) 556 59 53

Molenactiviteitenkalender

donderdag 29 maart •	Bijeenkomst Gilde, afdeling Groningen
vrijdag 30 maart •	Vrijwilligers in opleiding uit Gelderland brengen een bezoek aan enkele Groninger molens
zaterdag 20 april •	Molenuitbeurs in de Bethelkerk aan de Burg. Norbruislaan 1 te Utrecht-Zuilen
donderdag 25 april •	ledenvergadering Vereniging
zaterdag 11 mei •	Nationale Molendag
maandag 27 mei •	Duitse molendag, o.a. te Meppen
zaterdag 8 en 9 juni •	Groninger Molendagen
zondag	

Nieuwe leden

(stand tot 22 februari 1996)

R. Anjewierden	Heerhugowaard	M. Philipsen	Breda
M. van der Deen	Bedum	B. Ploeger	Veendam
E.G.M. Esslink	Delft	H.A. Pot	Nieuwe Pekela
P.S. Heikens	Groningen	B. van Tiel-Naaijen	Gorinchem
Chr. J. Pasma	Warfstermolen	J. Werkman	Marum

- het nummer voor de / is het nummer van DE ZELFWICHTER
- het nummer achter de / is het nummer van de betreffende pagina

A Aanmelding examen vrijwillig molenaar	79/ 19
B Basiscursus	80/ 17
Bestuursmededelingen	
- Amerikaanse windmotor	77/ 4
- Archiefcommissie	78/ 4, 80/ 3
- Enquete (deel 2)	77/ 4
- Huishoudelijk reglement	80/ 4
- Jaarverslag 1994	78/ 7
- Leden vergaderingen	79/ 6
- Molenactiviteitenkalender	77/ 5
- Molenpromotie	77/ 3
- Molenroute's en openingstijden	77/ 3
- Najaarsvergaderingen voor de leden	80/ 3
- Nieuwe series ansichtkaarten en molenfoto's	77/ 4
- Overleg met de SDGM	77/ 4, 78/ 4
- Overleg tussen molenorganisaties	79/ 6, 80/ 3
- Uitleen van fotolijsten	78/ 4, 79/ 6
- Uitleen van fotolijsten en tekeningen van Sipman	80/ 3
- Verslag beleidsvergadering 16 november 1994	77/ 5
- Verslag beleidsvergadering 9 november 1995	80/ 4
- Verslag najaarsvergadering 24 november 1994	77/ 7
- Verslag voorjaarsvergadering	78/ 5
- Voorjaarsvergadering	77/ 4
Bijeenkomst vrijwillige molenaars 30 september 1995	80/ 16
Biotoepnieuws, Rayon z.o. Groningen	79/ 18
Bijlagen	
- Brochure "TIMS"	77/ 7
- Folder, Duizend jaar weer, wind en water in de lage landen	80/ 7
- Lijst contactadressen van molens in Groningen	77/ 7
Brochure in de Duitse taal	77/ 15
De oorlog 1940-45 in Groninger Molenland	78/ 21
Drentse molendag	79/ 24
Driekwart windmolens in voortbestaan bedreigd	78/ 18
E Een molen voor Japan	80/ 19
Een nieuw Overijssels Molenboek	80/ 33
Een storm in een glas water	80/ 14
Enquete Groninger Molendag	79/ 17
Even stilstaan bij..., Afscheid van 1995	80/ 23
Examens	77/ 20
Excursie van De Hollandsche Molen	80/ 17
F Feiten over De Jonge Hendrik	77/ 25
Fotowedstrijd, uitslag	78/ 3
Groninger Molendag 1995, Op poldermolen De Langelandster	79/ 21
Herfstliedje, Christiaan Bremer	79/ 3
Het beeldkwaliteitsplan	77/ 18
Honderjarige in Termunten	78/ 25
Hoog en luchtig bezoek	80/ 22
Mobilisatie 1914-1918, Omgeving Goliath	77/ 23
Molenaar J. Reitsma koninklijk onderscheiden	79/ 20
Molenactiviteitenkalender	77/ 40, 78/ 35, 79/ 35, 80/ 39
Molendag Goliath	77/ 16
Molenexcursie naar de Zuidwesthoek van Fryslan	80/ 6
Molenfoto's	77/ 2
Molennieuws	
- 7, De Jonge Hendrik	77/ 8, 79/ 7
- 9, Krimstermolen	77/ 8
- 10, Zilvermeeuw	79/ 9
- 13, Koningslaagte	77/ 9
- 18, Ceres	77/ 9, 79/ 9
- 23, Olle Widae	79/ 9
- 32, De Lelie	77/ 9, 78/ 11, 79/ 9, 80/ 11
- 34, De Vier Winden	77/ 10, 78/ 12
- 35, Jooswert	77/ 10
- 36, De Meeuw	77/ 10
- 38, Ganzedijk	77/ 10
- 42, De Eendracht	77/ 11, 80/ 11
- 60, Grote Geert	79/ 10
- 61, Windlust	79/ 10
- 68, Kloostermolen	79/ 10

- 73, De Rijzende Zon	77/ 11
- 80, De Zwafuw	80/ 11
- 85, Noordermolen	79/ 11
- 87, Wilhelmina	77/ 12
- 89, De Leeuw	79/ 12
- 92, De Onrust	78/12, 80/ 12
- 93, Westerse molen, Kleppen werden zeilen	78/ 15
- 114, De Hoop	78/13, 79/ 12
- 122, Goliath	78/ 14
- 126, Ter Haar	78/ 14
- 127, Weddermarke	78/14, 80/ 13
- 130, Molen Berg	78/ 14, 79/12
- 131, Molen Dijkstra	78/14, 79/ 12
- 132, Molen Edens	79/ 12, 80/13
- 134, De Vriendschap	77/ 13
- 135, De Star	77/ 13
- 137, De Leeuw	77/13, 79/ 13
Molentestant, Korenmolen Haisma	79/ 13
Molens in Uithuizermeeden	80/ 30
Molens rond 1628	77/ 32
Molens: een gezamenlijke zorg, Uitslag enquête SDGM	79/ 15
Molentjes, Ansichtkaart De Eendracht	78/ 35
Molentjes, Ansichtkaart De Eendracht (2)	79/ 35
Molentjes, Ansichtkaart Goliath	77/ 40
Molentjes, Modelbouwdozen	80/ 39
Molentjes, Opraep oude foto's 1914-1918	77/ 40
Molentjes, Tip voor verzamelaars	78/ 35
Naar De Keukenhof	77/ 28
Najaarsexamen	80/ 17
Nationale molendag 1995	77/ 15
Nationale Molendag 1995, Een verslag	78/ 16
Nationale Molendag 1995, Totaal overzicht	79/ 14
Nieuwe Leden	77/ 40, 78/ 36, 79/ 35, 80/ 39
Olle- en pelmolens te Zandweer	78/ 28
Over een molensverzameling	
- 250 jaar Bisschopsmolen	78/ 32
- Berichten over molens en meelfabrieken	79/ 33
- Boezemwaterschappen en polders in Midden-Nederland	78/ 34
- Brochure Ruimte voor Molens	80/ 37
- De Beltkorenmolen te Nuth	78/ 31
- De Distilleerketel - Over Delfshaven en ...	78/ 33
- De Hoop - De laatste industriemolen in...	77/ 38
- De Osse Molens	80/ 36
- De Standerdmolen	77/ 39
- De Windmolens aan de Zaanstreek (1439-1918)	77/ 37
- Herman Holmans' Belgisch molenbestand 1994	79/ 32
- Het Houtblad	79/ 34
- In ere hersteld..., korenmolen Rijn en Weert	80/ 37
- Inhoudsopgave 1982-1992 van Molenecho's	79/ 34
- Jos Smit Molens in Nederland	77/ 38
- Korenmolen De Zwaan	79/ 31
- Molen "De Krijgsman"	77/ 37
- Molenskalender 1996 met pentekeningen	80/ 38
- Molenskalender 1996 Molens in Nederland	80/ 38
- Molens in Nederland	78/ 31
- Molens Kempenland & Peeland	78/ 34
- Mollenbygninger i Danmark, (...) status 1993	79/ 33
- Onze molens van nu en toen	80/ 35
- The horizontal Watermill	77/ 36
- Time Transactions (deel 7)	77/ 36
- Toen leefde de Bovenkerkerpolder van de wind	80/ 37
- Windmills of the Cycladic Islands	78/ 30
- Windmühlen in Schleswig-Holstein in Alten Ansichten	80/ 35
- Overzicht van Nederlandse molenactiviteiten	78/ 16
P Presentatie boek "De Standerdmolen"	77/ 21
R Rijksdienstmonumenten en bioloop	77/ 17
V Vakantie zomer 1995	79/ 23
Vergadering gilde 22 maart 1995	77/ 19
Vergadering Vrijwilligers 22 april 1995, een verslag	78/ 20
Verstild verleden (12) Groningen: Reildiep	77/ 30
Verstild verleden (13) Groningen: "De Haan"	78/ 29
Verstild verleden (14) Groningen: "De Helpmolens"	79/ 27
Verstild verleden (15) Groningen: "De Noordstar"	80/ 28
Vraag en Aanbod, gevraagd: Fries Molenboek	78/ 36
Vraag en Aanbod, te koop: kettingwiel met tandheugel	78/ 36
Windmolens in de provincie Groningen	79/ 29
Windmolens in de provincie Groningen, Technische beschrijving	80/ 25

Het molenwinkeltje

Onderstaande artikelen zijn bij de vereniging op aanvraag verkrijgbaar. De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9833 TG DEN HAM (Gn), ☎ (050) 403 17 22.

Bij toezending worden verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld.

De letter/cijfer code is de bestelcode.

MOLENANSICHTKAARTEN (kleur, serie 12 stuks) f 10,00

MA01

Den Andel	KoPel De Jonge Hendrik (7)	Ter Haar	KoPel Standerdmolen (126)
Finsterwolde	KoPel molen Ganzedijk (38)	Uithuizermeeden	WATER Goliath (122)
Noordhorn	KoPel Fortuna (140)	Veelerveen	KOREN Niemans molen (15)
Paterswoldsemeer	WATER De Helper (39)	Vriescheloo	KOREN De Korenbloem (16)
Sebaldeburen	WATER De Eendracht (42)	Zuidwolde	WATER Krimpstermolen (9)
Ten Boer	ZA+KO Bovenrijke (20)	Zuurdijk	KoPel De Zwaluw (66)

MOLENFOTO'S (kleur, per serie 10 stuks) f 10,00

MF01

Garmerwolde	WATER Langelandster (21)
Garsthuizen	KoPel De Hoop (114)
Kolham	KOREN Enterprise (98)
Leegkerk	WATER De Jonge Held (57)
Slochteren	WATER Fraeylema (109)
Slochteren	WATER GrootePolder (111)
Slochteren	WATER De Ruiten (113)
Wedderbergen	WATER (127)
Wedderveer	ZAAGM Spinnekop (128)
Westerwijtwerd	KoPel Zeldenrust (75)

MF02

Appingedam	WATER Olingermolen (6)
Viervleren	WATER Zuidwendinger (55)
Glimmen	WATER Witte Molen (49)
Klein Wetsinge	KoPel Eureka (1)
Midwolda	WATER Paaltjasker
Onderdendam	WATER Zilvermeeuw (10)
Overschild	KOREN Windlust (22)
Spijk	KoPel Ceres (18)
Westerwijtwerd	WATER De Palen (77)
Zuidwolde	WATER 't Witte Lam (12)

THEELEPELTJES

TH01 Molenaafbeelding in diverse typen op steel f 4,-.

TH02 Verzilverd, met ovale of ronde Delfts blauwe molenaafbeelding f 5,-.

STICKERS

ST01 Met embleem Vereniging Vrienden van de Groninger Molens f 1,-.

ST02 Met afbeelding van een Groninger Molen f 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01 Standerdmolen f 10,-.

BT02 Wipmolen f 10,-.

BT05 **KARTON BOUWPLATEN** (diverse modellen) f 7,50

BT03 Stellingmolen f 12,50

BT04 Spinnemolentje f 5,-.

BP01 **BORDUURPATRONEN** (met diverse molenaafbeeldingen) f 10,-.

LB01 **LESBRIEF** over molens f 1,-.

MT01 **MOLENTEGELTJES** f 5,-.

LF01 **LUCIFERS** (in doosjes met molenaafbeelding) Verpakt per 9 stuks f 2,50

BR01 **BROCHURE** Zelfzwichter
40 pagina's informatie in gekleurde omslag f 2,50

ZZxx **DE ZELFZWICHTER** (verschenen nummers) t/m nr.20 f 2,00, vanaf nr.21 f 2,50

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens
Postbus 213 - 9700 AE Groningen